

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/77/2004

POLACY O SWOIM ZATRUDNIENIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, KWIECIEŃ 2004

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Wysokie bezrobocie stało się w Polsce w ostatnich latach najbardziej palącym problemem społecznym¹. Z dotychczasowych badań CBOS wynika, że sytuację na rynku pracy jako złą lub bardzo złą postrzega przytłaczająca większość Polaków, a obawa przed brakiem pracy dla siebie lub bliskich jest jednym z najpowszechniejszych obecnie lęków. Jednocześnie Polacy coraz lepiej oceniają jakość własnej pracy i zauważają, że zajmuje ona coraz ważniejsze miejsce w ich życiu². Skłoniło to nas do zbadania, jakie formy zatrudnienia dominują na krajowym rynku pracy, ile godzin przeciętnie liczy tydzień pracy, a ponadto - na co Polacy zgodziliby się, aby zdobyć pracę, czy starają się zwiększać swoją atrakcyjność jako pracobiorcy, czyli podnosić poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.

ZATRUDNIENIE

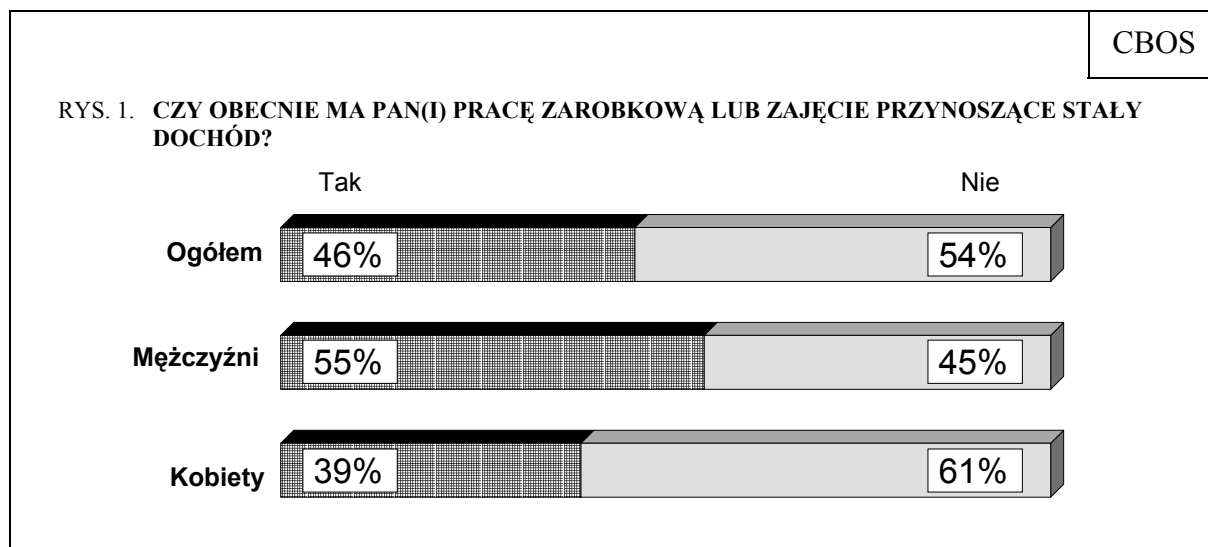
W jednym z ostatnich sondaży³ zapytaliśmy respondentów, czy obecnie mają pracę zarobkową lub zajęcie przynoszące stały dochód. Odpowiedzi twierdzących udzieliło 46% ogółu badanych (w tym rolnicy oraz osoby pomagające w prowadzeniu gospodarstwa rolnego). Pracę ma więcej mężczyzn (55%) niż kobiet (39%). Zapewne wpływa na to wiele różnych czynników, wśród których można wymienić choćby wyższą przeciętną długość życia kobiet oraz niższy wiek emerytalny. Inną przyczyną może być tradycyjny podział ról

¹ Patrz komunikaty CBOS „Rok 2004 - oczekiwania i obawy”, luty 2004, a także „Polacy o rynku pracy oraz o przyczynach i skutkach bezrobocia”, kwiecień 2004.

² Komunikaty dotyczące wartości życiowych oraz postrzegania wartości pracy ukażą się w najbliższym czasie. Na temat jakości pracy zob. też komunikat CBOS „Typowy Polak i Europejczyk - podobieństwa i różnice”, kwiecień 2004.

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (167) przeprowadzono w dniach 2-5 kwietnia 2004 roku na liczącej 993 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych Polaków.

społecznych, w ramach którego to właśnie kobiety częściej zajmują się domem i wychowywaniem dzieci, rezygnując z pracy zawodowej⁴.

Również wiek w dużym stopniu różnicuje odpowiedzi na to pytanie. Pracę zarobkową przynoszącą stały dochód ma 77% respondentów od 25 do 44 roku życia oraz 62% mających od 45 do 54 lat. Wśród badanych w wieku przedemerytalnym (55-64 lata) zatrudnienie ma już tylko jedna czwarta (25%). Niewiele więcej mających pracę jest wśród najmłodszych respondentów - od 18 do 24 roku życia (32%). Dla wielu młodych jest to jeszcze okres nauki, wolny od konieczności podejmowania stałej pracy zarobkowej, jednak nie można zapominać o tym, że trudno im jest znaleźć zatrudnienie.

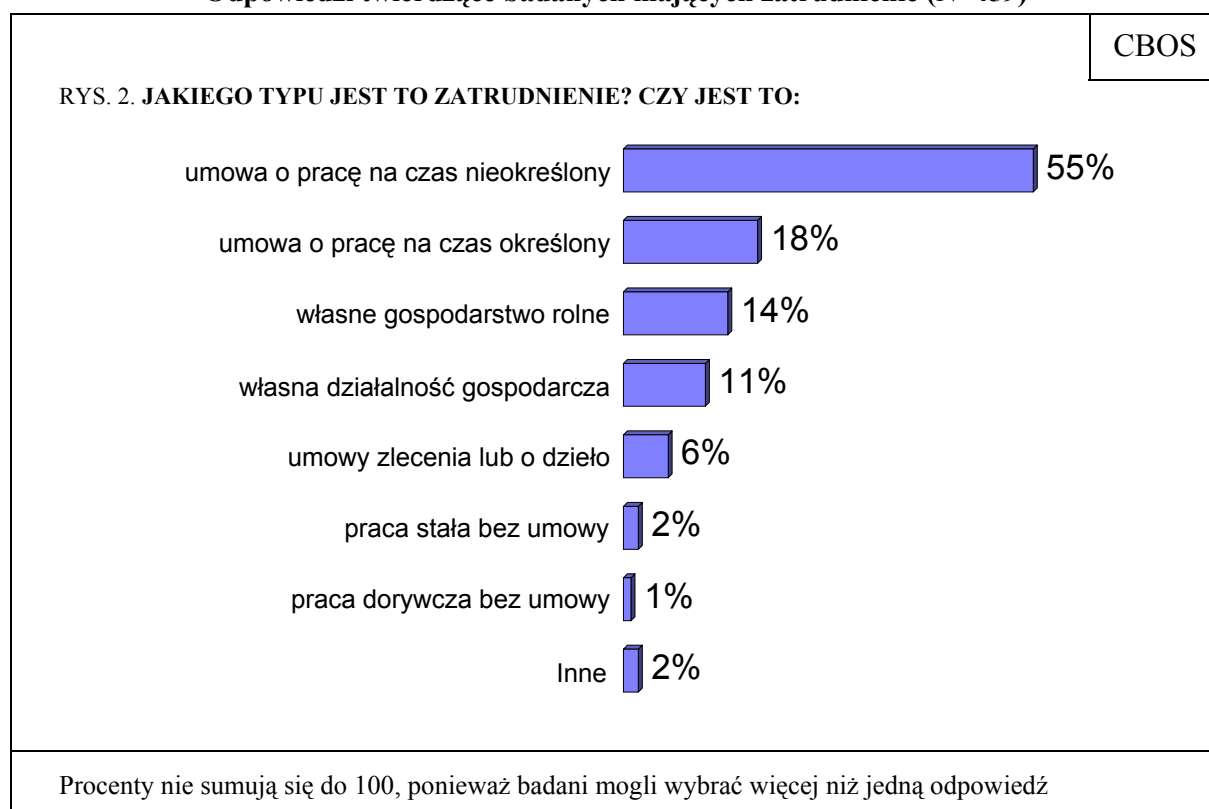
Odsetek zatrudnionych rośnie stopniowo wraz z wielkością miejsca zamieszkania: od 42% wśród osób mieszkających na wsi do 56% wśród mieszkańców największych miast. Bardzo wyraźny jest również związek między posiadaniem zatrudnienia a oceną własnych warunków materialnych. Wśród badanych oceniających je źle zaledwie 34% deklaruje, że ma pracę, natomiast wśród tych, którzy określają swoje warunki materialne jako dobre - prawie dwie trzecie (63%).

Dominującą formą zatrudnienia jest umowa o pracę na czas nieokreślony. Tego typu zatrudnienie zadeklarowała ponad połowa respondentów mających pracę (55%). Prawie jedna

⁴ Por. komunikaty CBOS „Wiek emerytalny kobiet i mężczyzn”, grudzień 2003, i „Opinie o kobietach

piąta ogółu zatrudnionych (18%) pracuje na podstawie umowy o pracę na czas określony, co ósmy (14%) posiada własne gospodarstwo rolne, a co dziewiąty (11%) prowadzi działalność gospodarczą. Niewielka grupa (6%) pracuje na podstawie umowy zlecenia lub umowy o dzieło. Nieliczni (2% zatrudnionych) zadeklarowali, że nie zawarli z pracodawcą żadnych umów. Prawdopodobnie jednak do pracy „na czarno” Polacy się nie przyznają - liczba zatrudnionych w ten sposób może być znacznie wyższa.

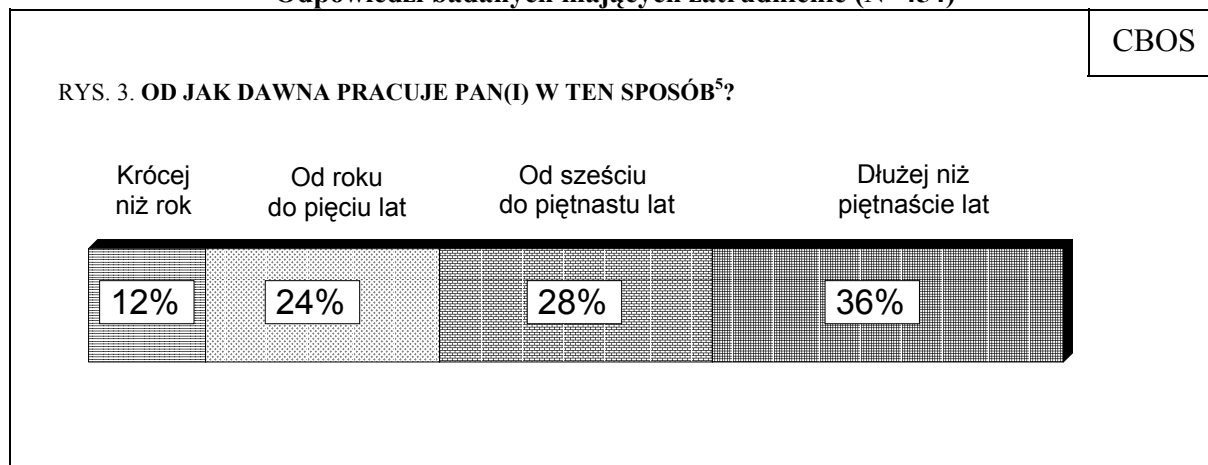
Odpowiedzi twierdzące badanych mających zatrudnienie (N=459)

Należy dodać, że jedna dziesiąta zatrudnionych nie poprzestaje na jednym rodzaju zatrudnienia i łączy różne jego typy. Dla połowy osób z tej grupy podstawowym źródłem dochodów jest umowa o pracę na czas nieokreślony.

Odpowiedzi na kolejne pytanie dowodzą, że ponad jedna trzecia ogółu zatrudnionych (36%) nie zmieniła rodzaju zatrudnienia od co najmniej piętnastu lat.

Odpowiedzi badanych mających zatrudnienie (N=454)

Dłużej niż piętnaście lat nie zmieniało zatrudnienia około dwóch trzecich badanych pracujących w prywatnych gospodarstwach rolnych oraz ponad połowa pracujących w instytucjach państwowych, publicznych. Oczywiście odsetek ten jest niższy wśród pracujących w sektorze prywatnym (15%), co wydaje się i tak liczbą dość dużą. Sektor prywatny oraz spółki właścicieli prywatnych i państwa wyróżniają się znacznym odsetkiem osób zatrudnionych krócej niż pięć lat. Dotyczy to mniej więcej połowy zatrudnionych w tych grupach i prawdopodobnie ma związek z faktem, że pracodawcy prywatni częściej niż państwowi preferują czasowe formy zatrudnienia, co zmusza pracowników do większej mobilności.

Tabela 1

Zatrudnieni w:	Od jak dawna pracuje Pan(i) w ten sposób?			
	Krócej niż rok	Od roku do pięciu lat	Od sześciu do piętnastu lat	Dłużej niż piętnaście lat
	w procentach			
- instytucji całkowicie państwowej, publicznej	7	12	28	53
- spółce właścicieli prywatnych i państwa	20	26	26	29
- zakładzie całkowicie prywatnym	15	39	31	15
- prywatnym gospodarstwie rolnym	4	12	20	64

⁵ Pytanie nawiązuje do poprzedniego, w którym badani wskazywali formę zatrudnienia, mając do wyboru: własną działalność gospodarczą, własne gospodarstwo rolne, umowę o pracę na czas nieokreślony bądź umowę o pracę na czas określony, umowy zlecenia lub o dzieło, pracę stałą bądź dorywczą bez umowy, inne formy zatrudnienia.

Znaczący wpływ na niezmiennosc typu zatrudnienia ma również wykształcenie. Połowa badanych z wykształceniem podstawowym i nieco ponad jedna czwarta z wyższym nie zmieniała formy zatrudnienia od co najmniej piętnastu lat. Wśród osób legitymujących się wyższym wykształceniem dwie piąte pracuje na takich samych zasadach przynajmniej sześć lat, ale nie dłużej niż piętnaście.

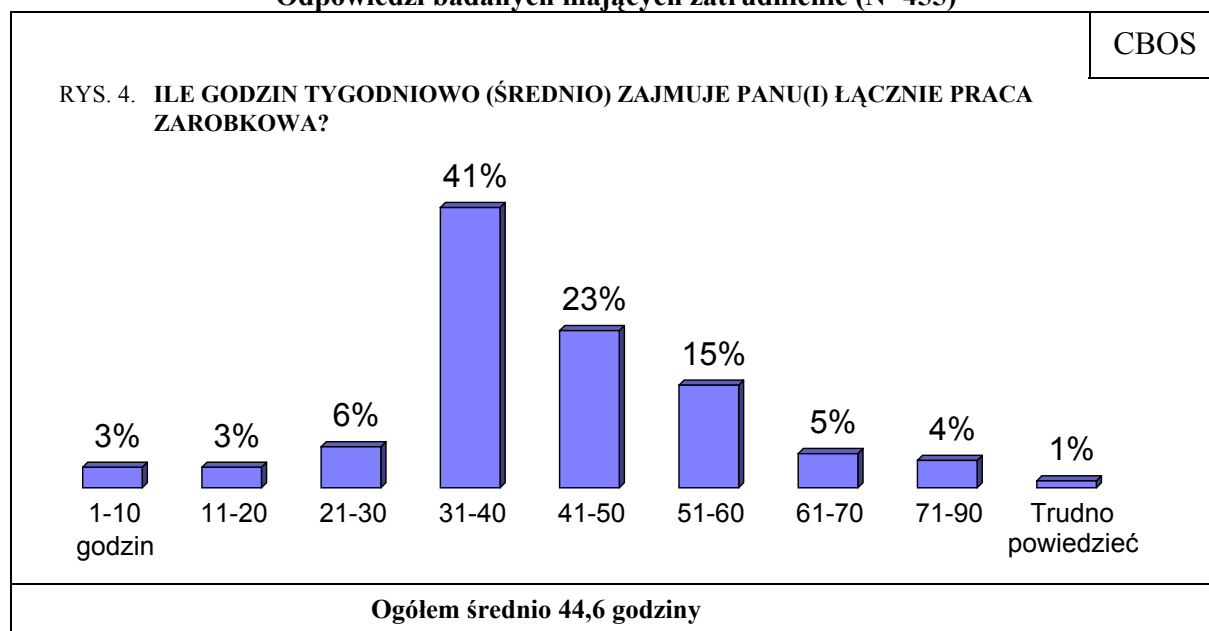
Tabela 2

Wykształcenie	Od jak dawna pracuje Pan(i) w ten sposób?			
	Krócej niż rok	Od roku do pięciu lat	Od sześciu do piętnastu lat	Dłużej niż piętnaście lat
	w procentach			
Podstawowe	6	24	20	50
Zasadnicze zawodowe	11	23	27	40
Średnie	16	26	24	34
Wyższe	6	25	41	27

CZAS PRACY

Kolejnym interesującym nas zagadnieniem był czas pracy. Zapytaliśmy badanych, ile godzin tygodniowo (średnio) zajmuje im praca zarobkowa. Okazało się, że Polacy pracują średnio niemal 45 godzin tygodniowo. Najczęściej odpowiadano (38% badanych), że 40 godzin, czyli tyle, ile wynosi zatrudnienie na pełny etat.

Odpowiedzi badanych mających zatrudnienie (N=455)

Kobiety poświęcają pracy zarobkowej nieco mniej czasu niż mężczyźni - średnia liczba godzin wynosi odpowiednio: 41,8 oraz 46,8 tygodniowo. Prawie połowa kobiet pracuje zarobkowo od 31 do 40 godzin tygodniowo, kolejne kilkanaście procent - mniej niż 30 godzin. Ponad jedna trzecia pracujących mężczyzn (36%) zatrudniona jest w wymiarze od 31 do 40 godzin tygodniowo, zaledwie co dziesiąty pracuje krócej niż 30 godzin. Jedna czwarta mężczyzn i jedna piąta kobiet przeznaczają na pracę zarobkową od 41 do 50 godzin tygodniowo, a prawie jedna trzecia mężczyzn i jedna piąta kobiet pracuje jeszcze dłużej (nawet do 90 godzin na tydzień).

Wśród grup społeczno-zawodowych najdłuższy czas pracy deklarują pracujący na własny rachunek poza rolnictwem - średnio 56,5 godziny tygodniowo. Nikt z nich nie pracuje krócej niż 30 godzin tygodniowo, tylko 15% deklaruje, że praca zarobkowa zajmuje im od 31 do 40 godzin tygodniowo, dwukrotnie większa grupa (30%) pracuje 41-50 godzin, prawie jedna trzecia (31%) - 51-60 godzin, a pozostali jeszcze dłużej. Niewiele krótszy niż w sektorze prywatnym jest średni czas pracy osób zatrudnionych w rolnictwie - 52,5 godziny. Na uzyskany wynik mogła mieć wpływ pora roku, w jakiej realizowaliśmy badanie - wczesna wiosna, a więc okres dużego natężenia prac polowych, co w połączeniu z nienormowanym czasem pracy rolników przyniosło najwyższy odsetek odpowiedzi wskazujących na pracę ponad 50 godzin tygodniowo - tyle zadeklarowała ponad połowa z nich.

Na drugim końcu skali znajdują się robotnicy niewykwalifikowani, których czas pracy wynosi średnio 37,8 godziny tygodniowo. Połowa tej grupy (50%) pracuje od 31 do 40 godzin tygodniowo, a ponad jedna czwarta (27%) - krócej niż 30 godzin. Czas pracy najbardziej zbliżony do przewidzianego kodeksem pracy mają pracownicy umysłowi niższego szczebla (średnio 41,8 godziny tygodniowo).

Tabela 3

Grupy społeczno-zawodowe	Ile godzin tygodniowo (średnio) zajmuje Panu(i) łącznie praca zarobkowa?								
	1-10 godzin	11-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61-70	71-90	Trudno powiedzieć
	w procentach								
Kadra kierownicza, inteligencja	0	3	12	46	20	13	5	1	0
Pracownicy umysłowi niższego szczebla	2	3	4	54	25	10	1	1	0
Pracownicy fizyczno-umysłowi	2	2	5	39	30	20	1	1	0
Robotnicy wykwalifikowani	2	1	0	55	28	7	2	5	0
Robotnicy niewykwalifikowani	4	13	10	50	13	3	3	2	0
Rolnicy	7	2	7	9	12	27	21	8	6
Pracujący na własny rachunek	0	0	0	15	30	31	10	14	0

Ogółem prawie połowa zatrudnionych twierdzi, że na pracę zarobkową przeznaczają łącznie ponad 40 godzin tygodniowo.

STRATEGIE I METODY PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO WYMOGÓW RYNKU PRACY

Respondentów pracujących, a także uczniów i studentów oraz bezrobotnych postawiliśmy w hipotetycznej sytuacji. Poprosiliśmy ich o określenie, na jakie zmiany w swoim życiu zgodziliby się, gdyby poszukiwali pracy - jakie niedogodności skłonni byliby zaakceptować, jakie oczekiwania pracodawców gotowi byliby spełnić.

Właściwie wszyscy badani zgodziliby się na wzięcie udziału w szkoleniach, ale tylko wtedy, jeżeli nie musieliby za nie płacić. Na dodatkowe szkolenia na własny koszt wyraziłoby zgodę niemal dwie piąte (39%), ponad połowa zaś (58%) nie chciałaby za nie płacić.

Niemal wszyscy skłonni byliby nauczyć się obsługi komputera bądź też poszerzyć swoje umiejętności w tym zakresie. Zdecydowana większość byłaby gotowa poprawić swoje umiejętności komunikacji w języku obcym.

Poszukując pracy Polacy znacznie częściej zgodziliby się na rozpoczynanie jej bardzo wcześnie rano (84%) niż kończenie późnym wieczorem (54%).

Trzy czwarte badanych twierdzi, że mogłoby zrezygnować z palenia papierosów w godzinach pracy, ale jedna piąta nie zdecydowałaby się na takie wyrzeczenie. Trzeba jednak zaznaczyć, że pytanie zadawaliśmy wszystkim, palącym i niepalącym, a więc wśród

palaczy odsetek niezamierzających powstrzymać się od palenia w pracy byłby znacznie większy.

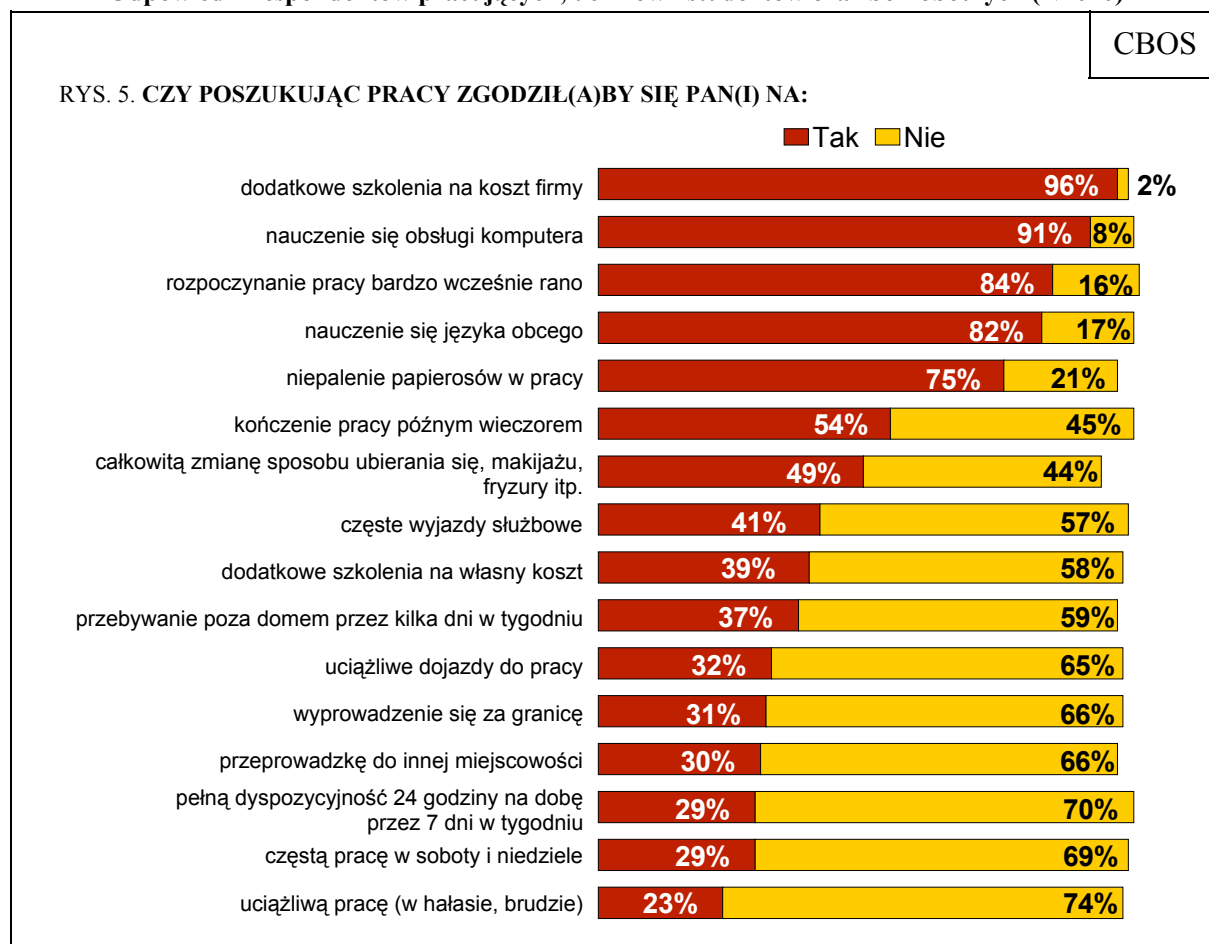
Niemal połowa ankietowanych (49%) poszukując pracy zgodziłaby się na całkowitą zmianę sposobu ubierania się, makijażu, fryzury itp.

Jedynie nieco ponad dwie piąte (41%) wyraziłoby zgodę na częste wyjazdy służbowe w nowej pracy, a jeszcze mniejsza liczebnie grupa (32%) zaakceptowałaby uciążliwe dojazdy. Porównywalne odsetki badanych zaakceptowałyby pełną dyspozycyjność, a także pracę w weekendy (po 29%).

Przeprowadzkę do innej miejscowości w kraju lub wyjazd za granicę w celu podjęcia pracy zaakceptowałyby prawie tyle samo ankietowanych (odpowiednio: 30% i 31%).

Mniej niż jedna czwarta pytanym byłaby gotowa podjąć pracę w uciążliwych warunkach (w hałasie, brudzie).

Odpowiedzi respondentów pracujących, uczniów i studentów oraz bezrobotnych (N=640)

Pominięto „trudno powiedzieć”

Aby pogrupować respondentów według stopnia, w jakim gotowi byliby przystosować swoje zachowanie do potrzeb rynku pracy, dla każdego z nich obliczyliśmy, ile warunków (spośród szesnastu wymienionych) skłonny byłby zaakceptować. Badani zaaprobowałiby średnio nieco ponad osiem warunków. Dla niespełna połowy (47%) do przyjęcia byłoby najwyżej siedem warunków, nieco więcej osób (51%) zgodziłoby się na przynajmniej osiem.

		CBOS
Liczba warunków do przyjęcia		Badani skłonni je zaakceptować
0-3 warunki		5%
4-7 warunków		42%
8-11 warunków		33%
12-16 warunków		18%
Średnia liczba zaakceptowanych warunków	8,2	

Skłonność do przyjęcia większej liczby warunków przy szukaniu zatrudnienia oznacza, że badany gotów jest podejmować wyzwania, akceptować zmiany w swoim otoczeniu, dostosowywać własne działania do wymogów rynku. W celu określenia, jakie cechy społeczne i demograficzne sprzyjają elastyczności przy szukaniu pracy, zastosowaliśmy analizę regresji. Dzięki niej można określić wpływ netto danej cechy.

Płeć ma istotne, silne oddziaływanie na to, ile z przedstawionych warunków respondent byłby gotów przyjąć. Kobiety są mniej skłonne do zmian niż mężczyźni - jeżeli kontrolować wpływ innych czynników akceptują średnio 1,5 warunku mniej. Elastyczność maleje wraz z wiekiem - z każdym przeżytym rokiem respondenci skłonni byliby zaakceptować (średnio, kontrolując wpływ pozostałych zmiennych w modelu) o 0,03 warunku mniej. Wartość tego wskaźnika rośnie wraz z wykształceniem badanych, lecz są to zależności stosunkowo słabe, choć istotne statystycznie.

Żadnej roli nie odgrywają wielkość miejsca zamieszkania i zarobki respondenta.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że bezrobotni nie różnią się od pozostałych, jeżeli chodzi o wartości tego wskaźnika - pozostawanie bez pracy nie wpływa na gotowość do zmian w przyzwyczajeniach, zachowaniu, nie podwyższa tolerancji na niedogodności.

		CBOS
Model regresji liniowej		
Zmienna zależna: liczba warunków do przyjęcia dla badanych		
		Współczynniki standaryzowane Beta
Płeć (1-m, 2-k)		-0,221 **
Wiek		-0,115 **
Wykształcenie		0,111 *
Wielkość miejscowości		0,036
Zarobki		0,031
Respondent bezrobotny		0,037
R-kwadrat	0,073	

Istotne na poziomie * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$

Kolejnym etapem analizy było wyodrębnienie różnych strategii przystosowania się do wymogów rynku pracy, czyli określenie, jakie sposoby reakcji na wyzwania tego rynku współwystępują ze sobą. Do rozwiązania tego problemu użyliśmy analizy czynnikowej. Zaznaczone w tabeli ładunki czynnikowe wskazują na stopień wewnętrznej zgodności odpowiedzi na podpunkty pytania.

W wyniku analiz otrzymaliśmy cztery czynniki, które odpowiadają czterem sposobom radzenia sobie z wyzwaniami stawianymi przez rynek pracy. Wymiar pierwszy, nazwany dyspozycyjnością pierwszego rodzaju, obejmuje elastyczne godziny pracy (rozpoczynanie pracy wcześniej rano, kończenie późnym wieczorem, dyspozycyjność 24 godziny na dobę, praca w weekendy), a także pracę w uciążliwych warunkach i niedogodne dojazdy do pracy.

Drugi wymiar to też dyspozycyjność, lecz nieco inna. Ten czynnik obejmuje odpowiedzi na pytania o skłonność do wyjazdów służbowych, przebywanie poza domem, dyspozycyjność przez cały czas.

Trzeci czynnik to skłonność respondenta do inwestowania w siebie: gotowość do wzięcia udziału w szkoleniach (na koszt własny lub firmy), nauki języka obcego, obsługi komputera, a także niepalenia papierosów w pracy.

Czwarty wymiar to mobilność: gotowość do przeprowadzenia się do innej miejscowości lub za granicę, a także chęć nauzenia się języka obcego.

Tabela 4

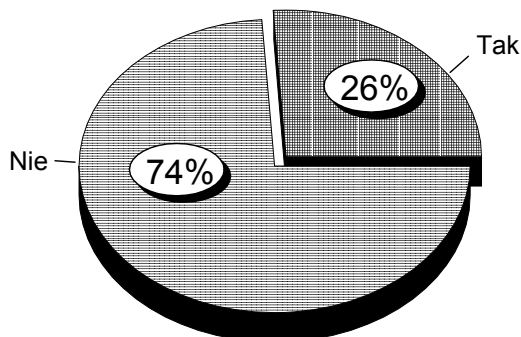
Ładunki czynnikowe	Czynnik 1 Dyspozycyjność 1	Czynnik 2 Dyspozycyjność 2	Czynnik 3 Kapitał ludzki	Czynnik 4 Mobilność
Rozpoczynanie pracy bardzo wczesnie	0,53			
Kończenie pracy późnym wieczorem	0,63			
Pełna dyspozycyjność 24 godziny na dobę	0,53	0,52		
Przebywanie poza domem kilka dni w tyg.		0,84		
Częste wyjazdy służbowe		0,82		
Dodatkowe szkolenia na koszt firmy			0,66	
Dodatkowe szkolenia na własny koszt			0,37	
Częsta praca w soboty i w niedziele	0,71			
Niepalenie papierosów w pracy			0,46	
Całkowita zmiana sposobu ubierania się itp.	0,64			
Przeprowadzka do innej miejscowości				0,75
Wyprowadzenie się za granicę				0,79
Nauczenie się języka obcego			0,75	0,37
Nauczenie się obsługi komputera			0,78	
Uciążliwa praca (w hałasie, brudzie)	0,69			
Uciążliwe dojazdy do pracy	0,68			

Czynniki wyodrębnione metodą głównych składowych. Metoda rotacji - Varimax z normalizacją Kaisera.

PODNOSZENIE KWALIFIKACJI

Chcieliśmy się przekonać, czy Polacy podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe i poziom wykształcenia. Zapytaliśmy wszystkich badanych, czy w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy uczyli się bądź uczęszczali na jakieś kursy lub szkolenia. Jedna czwarta uczestników badania (26%) odpowiedziała twierdząco.

RYS. 6. CZY W CIĄGU OSTATNICH DWUNASTU MIESIĘCY UCZYŁ(A) SIĘ PAN(I) LUB UCZEŚCZAŁ(A) NA JAKIEŚ KURSY, SZKOLENIA?

Jak można było się spodziewać, odpowiedzi na to pytanie najbardziej różnicuje wiek respondentów. W ciągu dwunastu miesięcy poprzedzających sondaż uczyło się bądź doksztalało 62% najmłodszych badanych (od 18 do 24 roku życia) i 43% mających od 25 do 34 lat, podczas gdy w starszych grupach wiekowych wyrażnie mniej (25% wśród osób w wieku od 35 do 44 lat, 18% wśród tych, którzy mają 45-54 lata, i 9% wśród mających 55-64 lata).

Najczęściej uczęszczali na szkolenia lub kursy ci, którzy są najlepiej wykształceni - ponad połowa respondentów z wyższym wykształceniem i prawie dwie piąte z wykształceniem średnim (pytaliśmy również o kształcenie w szkołach wyższych). Wśród badanych z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym doksztalało się znacznie mniej osób (12%-15%). Może to mieć związek z niewielką motywacją do nauki u badanych o niższym poziomie wykształcenia, ale również z gorszą na ogół sytuacją finansową tej grupy. Nie może dziwić, że ocena własnych warunków materialnych jest silnie związana z deklarowanym uczęszczaniem na jakieś kursy, szkolenia - wśród badanych, którzy dobrze oceniają te warunki, kształciło się dwie piąte (41%), natomiast wśród określających je jako złe - zaledwie co siódmy (15%).

Na decyzję o doksztalcaniu najwyraźniej wpływa również miejsce zamieszkania - odsetek uczących się wzrasta systematycznie wraz z wielkością miejscowości. Naukę w szkole bądź udział w kursach deklarowała jedna piąta mieszkańców wsi i jedna trzecia osób mieszkających w dużych miast (powyżej 100 tysięcy ludności).

Co ciekawe, wśród bezrobotnych odsetek tych, którzy deklarowali, że w ciągu minionych dwunastu miesięcy uczyli się bądź doksztalcali, był nieznacznie niższy od przeciętnego wśród ogółu badanych (wyniósł 20%). Zapewne wiąże się to z trudną sytuacją finansową bezrobotnych, ale wpływ na taki rozkład odpowiedzi może mieć również obserwowana w tej grupie utrata chęci do życia i ogólnie zły stan psychiczny, co wykazywały wcześniejsze badania CBOS⁶.

Prawie połowa osób uczących się bądź uczęszczających na jakieś kursy, szkolenia deklarowała, że w ostatnich miesiącach uczestniczyła w kursach doskonalenia zawodowego. Nieco ponad jedna piąta uczyła się w szkole średniej, niemal tyle samo - w szkole wyższej, a co ósmy chodził na kurs języka obcego.

Tabela 5

Jaka to była szkoła, jaki to był kurs lub szkolenie?	Osoby uczące się, uczęszczające na kursy, szkolenia (N=259)	Ogół badanych (N=993)
	w procentach	
Doskonalenie zawodowe	45	12
Szkoła średnia	22	6
Szkoła wyższa, studia	21	5
Kurs języka obcego	13	3
Kurs komputerowy	10	3
Przyuczenie do nowego zawodu	10	3
Szkoła zawodowa	mniej niż 0,5	mniej niż 0,5
Inne	9	2
Nie dotyczy	-	74

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną odpowiedź

⁶ Por. komunikat CBOS „Polacy o rynku pracy oraz o przyczynach i skutkach bezrobocia”, wyd. cyt.

Jak wynika z przeprowadzonego badania, pracujący Polacy w większości zatrudnieni są na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Zmiany w kodeksie pracy skłoniły jednak wielu pracodawców, szczególnie prywatnych, do zatrudniania pracowników na czas określony bądź na umowy zlecenia lub o dzieło. Zapewne niektórzy pracownicy preferują takie formy zatrudnienia ze względu na większe możliwości dysponowania czasem.

Prawie połowa badanych mających pracę deklaruje, że poświęca na nią przeciętnie więcej niż 40 godzin tygodniowo. Wydaje się, że średni czas pracy raczej się wydłuża, niż skraca. Możliwe, że pracodawcy wolą zlecać pracę osobom już zatrudnionym, niż zatrudniać dodatkowych pracowników.

Polacy nie są zbyt skłonni do zmian - mniej niż jedna trzecia zatrudnionych, uczniów i studentów oraz bezrobotnych gotowa byłaby w celu podjęcia pracy przeprowadzić się do innej miejscowości lub wyjechać za granicę, choć niemal wszyscy byliby skłonni nauczyć się pracować z komputerem bądź poprawić swoje umiejętności komunikacji w języku obcym. Pozostawanie bez pracy nie wpływa na gotowość do zmian w przyzwyczajeniach, zachowaniu, nie podwyższa tolerancji na niedogodności - bezrobotni nie różnią się pod tym względem od ogółu badanych.

Opracowali

Joanna LEWANDOWSKA

Michał WENZEL

A N E K S

Tabela 1. Czy obecnie ma Pan(i) pracę zarobkową lub zajęcie przynoszące stały dochód?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	46	54	992
Płeć			
Mężczyźni	55	45	473
Kobiety	39	61	519
Wiek			
18-24 lat	32	68	156
25-34	77	23	172
35-44	71	29	165
45-54	62	38	202
55-64	25	75	117
65 lat i więcej	2	98	180
Miejsce zamieszkania			
Wieś	42	58	361
Miasto do 20 tys.	44	56	129
20-100 tys.	45	55	198
101-500 tys.	50	50	191
501 tys. i więcej mieszk.	56	44	114
Wykształcenie			
Podstawowe	15	85	285
Zasadnicze zawodowe	56	44	252
Średnie	54	46	345
Wyższe	78	22	110
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	41	59	94
300-399	42	58	71
400-599	45	55	156
600-800	50	50	173
Powyżej 800 zł	46	54	195
Ocena własnych war. mater.			
Złe	34	66	296
Średnie	45	55	447
Dobre	63	37	248
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	16	84	63
Raz w tygodniu	42	58	499
1-2 razy w miesiącu	57	43	138
Kilka razy w roku	57	43	188
W ogóle nie uczestniczy	50	50	104
Poglądy polityczne			
Lewica	49	51	163
Centrum	52	48	298
Prawica	50	50	252
Trudno powiedzieć	35	65	280

Tabela 2. Liczba godzin w tygodniu przeznaczonych na pracę zarobkową

	Średnia	Liczba osób
Ogółem	44.6	452
Płeć		
Mężczyźni	46.8	252
Kobiety	41.8	200
Wiek		
18-24 lat	42.4	49
25-34	45.3	131
35-44	44.8	116
45-54	45.8	124
55-64	39.5	29
65 lat i więcej	49.7	3
Miejsce zamieszkania		
Wieś	46.8	150
Miasto do 20 tys.	42.0	56
20-100 tys.	40.9	90
101-500 tys.	44.6	96
501 tys. i więcej mieszk.	47.0	61
Wykształcenie		
Podstawowe	45.8	42
Zasadnicze zawodowe	45.7	139
Średnie	44.3	186
Wyższe	42.9	86
Grupa społ.-zaw. pracujący		
Kadra kier., inteligencja	43.3	63
Prac.umysł.niż.szczębla	41.8	94
Pracownicy fiz.- umysł.	44.7	84
Robotnicy wykwalifikowani	44.3	77
Robotnicy niewykwalifik.	37.8	38
Rolnicy	52.5	49
Pracujący na własny rach.	56.5	36
Pracuje w:		
inst. państw., publicznej	40.8	151
spółce właścicieli		
prywatnych i państwa	42.7	78
sekt. pryw. poza rolnict.	47.3	167
prywatnym gosp. rolnym	50.2	54
Dochody na jedną osobę		
Do 299 zł	43.1	38
300-399	39.8	30
400-599	44.4	68
600-800	45.3	86
Powyżej 800 zł	44.6	89
Ocena własnych war. mater.		
Złe	44.1	101
Średnie	44.7	196
Dobre	44.8	155
Poglądy polityczne		
Lewica	44.4	79
Centrum	44.8	153
Prawica	45.2	125
Trudno powiedzieć	43.7	95

Tabela 3. Czy w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy uczył(a) się Pan(i) lub uczęszczał(a) na jakieś kursy, szkolenia?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	26	74	991
Płeć			
Mężczyźni	28	72	473
Kobiety	24	76	518
Wiek			
18-24 lat	62	38	156
25-34	43	57	172
35-44	25	75	165
45-54	18	82	202
55-64	9	91	117
65 lat i więcej	0	100	179
Miejsce zamieszkania			
Wieś	21	79	361
Miasto do 20 tys.	23	77	127
20-100 tys.	26	74	198
101-500 tys.	33	67	191
501 tys.i więcej mieszk.	33	67	114
Wykształcenie			
Podstawowe	12	88	284
Zasadnicze zawodowe	15	85	251
Średnie	37	63	346
Wyższe	54	46	110
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	62	38	63
Prac. umysł.niż.szczebla	56	44	94
Pracownicy fiz.- umysł.	31	69	83
Robotnicy wykwalifikowani	27	73	78
Robotnicy niewykwalifik.	24	76	40
Rolnicy	21	79	53
Pracujący na własny rach.	29	71	38
Bierni zawodowo			
Renciści	3	97	115
Emeryci	2	98	210
Uczniowie i studenci	75	25	75
Bezrobotni	20	80	116
Gospodynie domowe i inni	11	89	27
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	41	59	151
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	51	49	78
sekt. pryw. poza rolnict.	34	66	174
prywatnym gosp. rolnym	19	81	59
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	18	82	94
300-399	13	87	71
400-599	23	77	156
600-800	24	76	172
Powyżej 800 zł	28	72	195
Ocena własnych war. mater.			
Złe	15	85	296
Średnie	25	75	446
Dobre	41	59	249
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	10	90	63
Raz w tygodniu	23	77	499
1-2 razy w miesiącu	33	67	138
Kilka razy w roku	32	68	188
W ogóle nie uczestniczy	32	68	103
Poglądy polityczne			
Lewica	23	77	163
Centrum	35	65	299
Prawica	28	72	252
Trudno powiedzieć	17	83	278